

ULUSLARARASI PARA HUKUKU*

Araç. Gör. Mukaddes KORKMAZ SÜRER**

Giriş

Uluslararası para hukuku, ödemeler dengesi ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Bu hukuk dalının ortaya çıkması, II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesine denk gelmektedir ve uluslararası hukukun bu dalı, Türkiye gündemindeki yerini her zaman koruyan bir örgüt olan Uluslararası Para Fonu (The International Monetary Fund – IMF) çatısı altında düzenlenmiştir.

Uluslararası para hukuku hakkındaki bu çalışmamıza, para kavramını inceleyerek başlamayı uygun gördük. Bu kapsamda, paranın önemli bir yere sahip olduğu ekonomi ve hukuk bilimlerinde, bu kavramın ne şekilde anlaşıldığına kısaca değinilmiştir. Uluslararası para sistemine değinmeden, uluslararası para hukukunun anlaşılamayacağını düşündüğümüzden, çalışmamızda bu konuya da kısaca yer verilmiştir. Bunların ardından uluslararası para hukukunun oluşumuna değinilmiş, uluslararası para hukukunun tanımı ve kaynaklarından bahsedildikten sonra, çeşitli uluslararası para hukuku ilkelerinin değerlendirilmesinin yapılmasına çalışılmıştır.

1. Para Kavramı

Ekonomistler parayı “mal ve hizmetler açısından, bir değişim, değer ölçüsü ve biriktirme aracı” olarak tanımlamaktadırlar.¹ Bu tanım, paranın işlevleri gözönüne alınarak yapılan bir tanımdır ve burada yer alan değer ölçüsü

* Bu makale, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Prof. Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ'nün danışmanlığında 2006 yılında hazırladığım “Uluslararası Para Fonu'nun Uluslararası Para Hukukunun Oluşumundaki Rolü” başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Devletler Umumi Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Sadun Aren, **İstihdam Para ve İktisadi Politika** (Dokuzuncu basım. Ankara: Savaş Yayınları, 1989), s.95; İlker Parasız, **İktisadın A B C'si** (Dördüncü basım. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000), s.174; Erdoğan Alkin, **İktisat** (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), s.209.

ve değişim aracı olması işlevi, paranın aslı işlevleridir. Paranın değer biriktirme işlevi ise, paranın değişim aracı olma işlevinden doğan tali bir sonuçtur.² Paranın bir diğer tanımı ise, “*bir toplumun değişim ve değer ölçüsü olarak kullanmayı kabul ettiği araç*” şeklindedir.³

Tarih öncesi çağlarda değer verilen bir kaya parçası veya tuz, çay gibi tüketim malları, para görevini yapabilirken; daha sonraları bulunması veya işlenmesi zor olan altın ve gümüş gibi madenler para olarak kullanılmıştır. Bu metal paraların özelliği, diğer mallara nispeten kolay taşınabilmesi, dayanıklı olması, küçük parçalara bölünebilmesi ve kendi değerlerinin nispeten istikrarlı olmasıdır. Ancak bu metal paralar büyük meblağlarda olduğunda taşınmasında güçlükler yaşanmış, ayrıca çalınma veya kaybolma korkuları oluşmuştur. Bu nedenlerle, ortaçağdan itibaren bazı sarraflar kendilerine emanet edilen altın veya gümüş karşılığı sertifika vermeye başlamıştır. Bu sertifikalar ne zaman ibraz edilse, karşılığı olan paralar sarraflar tarafından ödenmiştir. İnsanlar bu sertifikaların karşılığı olduğuna inandıklarından, bu sertifikalar para gibi tedavül etmeye başlamıştır. İşte bu sertifikalar, modern kâğıt paranın başlangıcı olmuştur. Zamanımızda ise, devletin veya devletin verdiği imtiyaz altında çalışan kurumların çıkardığı ve yüzde yüz altın karşılığı olmayan, banknot adı verilen paralar kullanılmaktadır. Kullanılan tüm bu paraların ortak özelliği ise, manevî inandırıcılığa sahip olması ve üretiminin zor olmasıdır. Ancak manevî inandırıcılık özelliği zamanla, devletin para basma yetkisini tekeline almasıyla sağlanan hukukî inandırıcılığa doğru kaymıştır. Devlet bu inandırıcılığı önceleri parasını altın gibi değerli bir madene bağlayarak sağlarken, artık paranın itibarî değerinden başka bir değeri bulunmamaktadır. Paranın itibarî değeri ise, parayı basan devletin itibarından kaynaklanmaktadır.⁴

Hukukçular ise, parayı ekonomistlerden farklı biçimde tanımlamaktadırlar. Bu farklılığın nedeni, hukukçu ve ekonomistlerin paranın, para olma gücünü nereden aldığı sorusuna farklı yanıtlar vermelerinden kaynaklanmaktadır. Ekonomistlere göre, mal ve hizmetler açısından değişim, değer ölçüsü ve biriktirme aracı işlevlerini gören her şey para olabilirken, hukukçular bunun yanında, devlet veya devlet tarafından yetkili kılınmış bir organ tarafından tedavüle sokulmayı da bir şart olarak aramaktadırlar.⁵

² Aren, 1989, **Op.cit.**, s.95.

³ Sadun Aren, **100 Soruda Para ve Para Politikası** (Dördüncü basım. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1991), s.7.

⁴ Mahfi Eğilmez ve Erkan Kumcu, **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması** (Dördüncü basım. İstanbul: Om Yayınevi, 2003), s.173; Alkin, **Op.cit.**, s.209-10; Aren, 1991, **Op.cit.**, s.21.

⁵ Turgut Turhan, **Milletlerarası Sözleşmelerde Yabancı Para Kayıtları** (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1997), s.12.

Doktrinde hukukçuların yaptığı çeşitli para tanımlarına bakılacak olunursa: Eren'e göre:

*"Modern toplum ve ekonomilerde para, bir değer ölçüsü tedavül eden bir değişim ve nihayet yasal, zorunlu bir ödeme aracıdır."*⁶

İnan'a göre ise:

*"...para ile her türlü ödemelerde devlet tarafından mecburî tutulmuş bir mübadele vasıtası ifade edilir."*⁷

Doktrindeki en kapsamlı tanımlardan birini Turhan yapmıştır. Buna göre para:

*"Devletin veya devletin yetkili kıldığı organlar tarafından belli bir hesap birimine dayanılarak basılmak suretiyle tedavüle çıkartılan ve tedavülde bulunduğu devlet ülkesinde zorunlu bir değer ölçüsü ve nominal değeri üzerinden zorunlu bir ödeme aracı olarak kabul edilen menkul eşyadır."*⁸

Feyzioğlu'na göre ise:

*"Para bir memlekette iktisadî kıymetlerin genel olarak değiştirilmesinde ve ölçülmesinde kullanılan ve bir ödeme aracı olarak herkesçe kabulü zorunlu olan, kıymetini devletin haiz olduğu itibardan alan ve ancak devlet tarafından belirli miktar ve şekillerde piyasaya sürülebilen taşınabilir şeylerdir."*⁹

Bu tanımlara bakıldığında hukukçuların çoğunluğunun, ekonomistlerin para tanımını esas olarak kabul ettikleri, fakat bunun yanında devlet tarafından tedavüle sokulmayı da bir şart olarak aradıkları görülmektedir. Buna göre paranın diğer nesnelere farkı, devlet tarafından basılmasıdır. Devletin bu yetkisini kullanmasıyla, kâğıt veya madenler para olma özelliği ve gücü kazanmaktadır.¹⁰

Ekonomistler tarafından savunulan "toplumcu görüşe" göre paraya para olma gücünü kazandıran, devletin bunu zorlaması değil; toplumun, bunun zo-

⁶ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Sekizinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), s.931.

⁷ Ali Naim İnan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Ders Notları) 2. Cilt** (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973), s.563.

⁸ Turhan, **Op.cit.**, s.14.

⁹ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II** (İkinci basım. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1977), s.38.

¹⁰ Hıfzı Timur, "Paranın Hukukî Mahiyeti", **Ordinaryüs Profesör İbrahim Fazıl Pelin'in Hatırasına Armağan** (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1948), s.313.

runlu ödeme aracı olduğuna dair inancıdır.¹¹ Buna göre, para olma gücüne sahip nesnelere, değişim ve değer ölçüsü ve biriktirme aracı olma özelliklerinin yanında toplumun zorunlu ödeme aracı olduğu yönündeki inancına da sahip oldukları için para olarak adlandırılmaktadırlar. Alman hukukçu Knapp'ın kurduğu "devletçi görüş" ise, toplumcu görüşü eleştirmiş ve devletin para konusunda uluslararası hukuktan gelen yetkilerinin bulunduğunu ve her devletin parasının özelliklerini kendisinin belirlediğini ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, uluslararası hukuktan kaynaklanan bu yetki, tek ve bölünmezdir ve devletin egemenlik hakkıyla iç içe geçmiş durumdadır. Devlet, bu yetkisine dayanarak hangi nesnelere para olarak kullanılacağını, paranın basılış şeklini, katlarının ve kusurlarının neler olacağını vs. kendisi belirler. Parasının değerini korumak için gerektiğinde devalüasyon (değer düşürme) ve revalüasyon (değer artırma) yapmak da devletin yetkisindedir. Paraya zorunlu ödeme aracı olma gücünü devlet verdiğine göre, paranın bu gücüne son verecek olan da gene devlettir. Toplumda paraya verilen değer ne olursa olsun, devlet parayı tedavülden kaldırmadığı sürece para, para olma gücünü muhafaza eder.¹²

2. Uluslararası Para Sistemi

Her dönemde, uluslararası ödemelerin yapılabilmesi için ulusal paraların birbirine çevrilmesi veya birbiriyle değiştirilmesi gerekmiştir. Ancak, günümüze kadar uluslararası ödemelerin yapılabileceği uluslararası bir para birimi oluşturulamamıştır. Bunun nedeni her devletin kendi para birimine sahip olması ve bunu egemenliklerinin bir parçası olarak görmeleridir. Bir devletin para sisteminden bahsedildiğinde, parayla ilgili konularda yapılan bütün düzenlemeler akla gelmektedir.¹³ Uluslararası para sistemi ise, ulusal paraların birbirine çevrilmesini ve dolayısıyla uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan kurallar, işlemler, uygulamalar ve kurumlar bütünüdür.¹⁴

¹¹ Bu yönde görüşler için bkz. Aren, 1991, **Op.cit.**, s.8; M. İlker Parasız, **Modern Para Teorisi**, (Bursa: Ezgi Kitabevi, 1998), s.4; Z. Ernur Demir Abaan, "**Para: Para Hukuku ve Kaynakları**", Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği, 2004, <<http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/WP0405TUR.pdf>>B.T: 30.1.2006. s.4-5.

¹² Turhan, **Op.cit.**, s.13-5.

¹³ Nahit Töre, **Uluslararası Para Sistemi ve Azgelişmiş Ülkeler** (Ankara: Sevinç Matbaası, 1972), s.6.

¹⁴ Robert Solomon, **The International Monetary System 1945-1981** (An Updated and Expanded Edition of The International Monetary System 1945-1976. New York: Harper&Row Publishers, 1982), s.5; Nahit Töre, **Bankacılar İçin Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi** (Sekizinci basım. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1995), s.20-1; İlker Parasız ve Kemal Yıldırım, **Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama Dış Açık Makro Ekonomiye Giriş** (Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1994), s.91.

Uluslararası ekonomik ilişkilerin düzenli biçimde yürümesi ve gelişmesi, her şeyden önce uluslararası para sisteminin düzgün olarak çalışmasına bağlıdır.

Ulusal para sistemlerinin belli kuralları ve bu kuralları uygulayan, bir politika çizen karar organları bulunmaktadır. Ayrıca ulusal para sistemleri, tutarlı bir bütünü oluşturur. Ancak uluslararası para sistemi, birbirinden bağımsız parçaları birleştiren gevşek ilişkilerden oluşmaktadır. Uluslararası para sisteminin gevşek ilişkilerden oluşmasının nedeni ise, devletlerin para işlerini ulusal egemenliklerinin bir parçası olarak görmeleri ve bu konuda fedakârlık yapmak istememeleridir. Ancak bu konuda karşılaşılan sorunlar, çoğu kez devletleri işbirliğine zorlar ve egemenlikten bir miktar fedakârlık etmeyi gerektirir. Uluslararası para sisteminin kapsamını da bu işbirliğinin ve yapılan fedakârlıkların ölçüsü belirler. Parasal alanda uluslararası işbirliği, devletler arasındaki ödeme yöntem ve araçlarının saptanması, para standartlarının seçimi ve döviz kurlarının belirlenmesi, dış ödemelerinde geçici güçle karşılaşan devletlere kredi açılması, ulusal para politikaları arasında uyum sağlanması vb. şekillerde olabilir.¹⁵

3. Uluslararası Para Hukuku

3.1. Tanım

Uluslararası para hukuku, uluslararası ekonomi hukukunun içinde yer almaktadır. Uluslararası ekonomi hukuku, en geniş anlamıyla uluslararası hukukun, uluslararası hukuk kişileri arasındaki ekonomik ilişkilerini düzenleyen kurallarını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, uluslararası ekonomi hukuku, her ne kadar önemli bir kısmını oluştursa da, uluslararası hukukun sadece bir bölümüdür.¹⁶ Bu ekonomik ilişkilerin en önemlilerini kalkınma, yatırım, parasal ve ticarî ilişkiler oluşturmaktadır.¹⁷ Ayrıca, uluslararası hukuk kişileri arasındaki barışçıl ilişkilerin büyük çoğunluğu, ekonomik ilişkilerden oluşmaktadır.

Uluslararası para hukukunu ise, hükümetlerin, merkez bankalarının ve diğer malî kurumların ödemeler dengesi ilişkilerinde kendilerini uymakla yükümlü saydıkları düzenlemelerin tümü olarak tanımlamak mümkündür.¹⁸

¹⁵ Töre, 1995, **Op.cit.**, s.21.

¹⁶ Ignaz Seidl-Hohenveldern, **International Economic Law** (Üçüncü basım. The Hague: Kluwer Law International, 1999), s.1.

¹⁷ Asif H. Qureshi. "An Eclectic Approach to International Economic Engagement", **Perspectives in International Economic Law**, edited by Asif H. Qureshi (The Hague: Kluwer Law International, 2002) s.9.

¹⁸ Joseph Gold, "International Monetary Law In An Age Of Floating Currencies", **American Society of International Law Proceedings** Vol: 73 (1979), s.1.

Uluslararası para hukuku, devletler açısından olduğu kadar uluslararası örgütler açısından da uluslararası para ilişkilerini düzenleyen uluslararası hukuk kurallarını ifade etmektedir.¹⁹ Uluslararası para hukuku, ulusal paraların birbirine çevrilmesini ve dolayısıyla uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan uluslararası hukuk kapsamındaki kurallar bütünü olarak da tanımlanabilir.

3.2. Uluslararası Para Hukukunun Gelişimi

Ekonomik ilişkilerde bir düzenlemeye her zaman ihtiyaç duyulmuştur. Arz-talep kurallarının, dengeyi sağlayacağını düşünmek yanlış olacaktır. Ekonomik liberalizmin zirvede olduğu dönemlerde bile, devletler yerel ekonomik ilişkilerinin düzenlenmesini, tamamen ekonomik güçlerin serbest faaliyetlerine bırakmamışlardır. Ancak ekonomik ilişkilerin sadece iç hukukta değil, uluslararası alanda da düzenlenmesi gerekmektedir.²⁰ Bu gereklilik nedeniyle, IMF'nin kuruluşundan²¹ önce de uluslararası alanda çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. IMF'nin kurulmasından önce var olan uluslararası ödeme uygulamaları da “*sistem*” olarak adlandırılmaktadır. Fakat bunlarda, çeşitli devletlerin uyum içinde olmayan eylemleri söz konusudur. Ancak artık, “*sistem*” olma özelliği ön plâna çıkmış olan uluslararası para sistemi, birbiriyle uyumlu amaç ve ilkeleri bulunan ve bu amaç ve ilkeleri gerçekleştirmek için devletlerin karşılıklı olarak hak ve yükümlülüklerle sahip oldukları bir bütünü ifade etmektedir. Her dönem için böyle bir sistemin varlığının zaruri olduğu düşünülebilecektir. Fakat, bu sistem ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulabilmiştir. Bundan önce devletler, ödemeler dengesi sorunlarının, tamamen kendi yetkilerinde olduğunu düşünmüşlerdir.²²

Ayrıca IMF'nin kuruluşundan önce, uluslararası para hukuku hakkında hemen hemen hiç bir hukukî çalışma yapılmamıştır. Para hukukunu ilgilendiren andlaşmalar, kanunlar ihtilâfî kurallarıyla sınırlı biçimde incelenmiştir. Bunda, IMF'nin kuruluşundan önce para sorunlarının tamamen iç hukuk meselesi olarak görülmesinin, ayrıca devletlerin parasal konularda nadiren

¹⁹ Stephen Zamora, “Sir Joseph Gold And The Development of International Monetary Law”, **The International Lawyer (Int'l L)**, Vol:23, (1989), s.1011.

²⁰ Seidl-Hohenveldern, **Op.cit.**, s.71.

²¹ IMF Andlaşması, 22 Temmuz 1944'de Amerika Birleşik Devletleri'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı'nda kabul edilmiştir. IMF Andlaşması, 29 devletin andlaşmayı onaylaması ve Fon kotasının % 80'ini taahhüt etmesiyle, 27 Aralık 1945'de yürürlüğe girmiş ve örgüt, 1 Mart 1947'de malî işlemlerine başlamıştır. Bkz. IMF External Relations Department, **A Factsheet - IMF Chronology**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/chron/chron2.asp>>, B.T: 17.02.2006.

²² Gold, 1979, **Op.cit.**, s.75.

birbirleriyle danışma yoluna gitmelerinin ve neredeyse hiç işbirliği yapmalarının da etkisi büyüktür. Bu tarihten önce devletler, diğer devletleri etkileyecek olsalar bile, ödemeler dengesi sorunları hakkında tamamen sınırsız bir özgürlük kullanmışlardır.²³

Ancak bu söylenenler, IMF'nin kuruluşundan önce parasal konularda hiçbir uluslararası anlaşma yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Ortaçağdan itibaren devletler, paralarının değerlerini sabitlemek için iki taraflı anlaşmalar yapmışlardır. Ancak bu anlaşmalar yaygın olmadığı gibi, uluslararası işbirliği de en az seviyede gerçekleşmiştir. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren ise, birkaç çok taraflı işbirliği girişiminde bulunulmuştur. Bunlardan biri Fransa, İtalya, Belçika, İsviçre ve Yunanistan'ın 1865'te kurduğu *Lâtin Para Birliği*'dir. Kapsamı oldukça dar olan bu anlaşma ile taraf devletler, tedavüle çıkaracakları altın ve gümüş paralar açısından standartlar belirlemişler ve ödemelerin yapılmasında birbirlerinin paralarını kabul etmeyi taahhüt etmişlerdir. 1930'lardan itibaren ise, devletler arasında ödemeler dengesinde istikrar sağlamaya yönelik anlaşmalar yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu anlaşmalar genelde kısa ömürlü olmuş ve bir icra mekanizması düzenlememişlerdir. 22 Temmuz 1944'de ABD'nin Bretton Woods kasabasında toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı'ndan önceki bu anlaşmaların en önemli özelliği ise, para politikaları ve döviz kurları gibi konuların, sadece iç hukuku ilgilendirdiği ve uluslararası alanda herhangi bir sorumluluğa neden olmadığı yönündeki ilkeyi değiştirememiş olmasıdır. Yani, Bretton Woods Konferansı'na kadar paranın düzenlenmesi, uluslararası bir sorun olarak görülmemiştir.²⁴

IMF Andlaşması'yla²⁵ birlikte, uluslararası para hukuku da doğmuştur. Ancak hukukun, uluslararası para ilişkilerindeki rolü yanlış anlaşılmıştır veya buna yeterince önem verilmemiştir. Uluslararası para ilişkilerinde hukukun önemli bir yeri olduğu gibi; bunun anlaşılması, uluslararası ekonominin anlaşılması için de gereklidir. Hukukun rolünün yanlış anlaşılmasının ilk nedeni hukukun "*kurallar*"la aynı kefeye konulmuş olmasıdır ve kuralların yetersizliği hukukun yetersizliği olarak algılanmıştır. İkinci sebep, sistemin baş mimarları olan ekonomistlerin ve teknik yönleri sebebiyle konuyu anlamakta güçlük çeken hukukçuların, hukukun rolünü yanlış anlamış olmalarıdır. Ekonomist ve hukukçuların kurallar hakkındaki kaygıları sonucunda

²³ Zamora, *Op.cit.*, s.1010-1.

²⁴ *Ibid.*, s.1011-3.

²⁵ IMF Andlaşması için bkz. *Articles of Agreement of the International Monetary Fund*, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>>, B.T: 06.02.2006. Ayrıca IMF Andlaşması'nın değişikliklerden önceki ilk şekli için Bkz. Oğuz Öner, *Türkiye'yi Uluslararası Ekonomik Kuruluşlara Üye Yapan Antlaşmalar* (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1974), s.100-45.

bağlayıcı hukuk (*hard law*) üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak, uluslararası para hukukunun temel ayırıcı özelliği, esnek hukukun (*soft law*) içinde yer almasıdır.²⁶

Uluslararası hukuka yapılan eleştiriler, uluslararası para hukuku açısından da geçerlidir. Bu bağlamda, yaptırımları tek elden uygulayacak merkezi bir otoritenin bulunmaması, uluslararası para hukukunun eksikliği olarak görülmektedir. Ancak uluslararası bağlamda zorlayıcı icra teknikleri çok yönlüdür. Bunlar, iç hukuktaki yaptırımlara benzememekle birlikte, etkili olmaktadır. Bu sebeple, iç hukuk kurallarındaki gibi zorlayıcı bir icra bakış açısının, uluslararası alana aktarılması tehlikeli olacaktır.²⁷

Bu eleştirilerin yanında, uluslararası para hukukunun varlığına şüpheli yaklaşmakta ve bu hukuk dalına hak ettiği değer verilmemektedir. Bunun nedenleri, uluslararası toplumun uluslararası parasal konularda bir uzlaşmaya varmasındaki zorluk; olumsuzluklara neden olan yaptırım sistemi ve güçlünün lehine meyleden kurumsal eksikliklerdir. Ayrıca, başta gelişmiş devletler olmak üzere, devletler tarafından hukukun uluslararası parasal konulardaki işlevinin kasıtlı olarak gizlenmesi ve küçümsenmesi de uluslararası para hukukuna hak ettiği değerini engellemiştir. Bunun en açık örneği, ABD Hazinesi'nin eski bir yetkilisinin, uluslararası para ilişkilerinde hukuken icra edilebilecek düzenlemelerden sakınılmasının ABD politikası olduğunu açıkça ifade etmesidir.²⁸

Bugünkü uluslararası para hukukunun merkezî örgütü, IMF'dir. Ancak IMF, uluslararası para hukuku alanında çalışan tek örgüt değildir. IMF'nin yanında, *Dünya Bankası* ve *Uluslararası Ödemeler Bankası* gibi evrensel ve *Arap Para Fonu* gibi bölgesel örgütlerin; ayrıca uluslararası kişiliği bulunmayan ancak karar alma safhasında önemli etkilerde bulunabilen *Paris Kulübü*, *Yediler Grubu*, *Onlar Grubu* gibi çeşitli grupların da uluslararası para hukuku alanında çalışmaları bulunmaktadır.²⁹

3.3. Uluslararası Para Hukukunun Kaynakları

Kaynak denildiğinde bir şeyin doğduğu, oluştuğu yer akla gelmektedir. Hukukun kaynaklarından bahsedildiğinde ise, hukuk kurallarını oluşturan ve geliştiren öğeler anlaşılmaktadır. Uluslararası para hukuku, uluslararası hukukun bir dalı olduğundan, bu iki hukuk dalının kaynaklarının farklı ol-

²⁶ Asif H. Qureshi, *International Economic Law* (Londra: Sweet&Maxwell, 1999), s.95.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Andreas Lowenfeld, *International Economic Law* (Oxford: Oxford University Press, 2002), s. 617-36.

duğunu düşünmek mümkün değildir. Bu bağlamda, uluslararası para hukukunun kaynaklarını belirlemek için, *Uluslararası Adalet Divanı Statüsü*'nden yararlanmak mümkündür. *Statü*'nün 38. maddesi, uluslararası hukukun kaynaklarını düzenlemektedir.³⁰ Bu maddeye göre uluslararası hukukun aslî kaynakları, andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleridir. Yargı organlarının kararları ve öğretisi ise, uluslararası hukukun yardımcı kaynaklarını oluşturmaktadır. Aşağıda uluslararası para hukukunun kaynağı olarak andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleri üzerinde durulacak, ayrıca uluslararası para hukukunun ayırıcı özelliği olan esnek hukuk kurallarına değinilecektir.

3.3.1. Andlaşmalar

Andlaşmalar hukukunu kodlaştıran 1969 tarihli *Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi*'nin I. maddesinde andlaşmanın tanımı yapılmıştır. Buna göre andlaşma, “*ister tek bir belgede, isterse iki veya daha fazla ilgili belgede yer alsın ve ismi ne olursa olsun, devletler arasında yazılı şekilde akdedilmiş ve uluslararası hukuka tâbi olan belgeleri*” ifade etmektedir.³¹

Andlaşmalar, uluslararası para hukukunun da en önemli kaynağını teşkil etmektedir. IMF Andlaşması'nda Fon'un amaçları,³² organları,³³ kota uygulaması³⁴ gibi doğrudan örgütün işleyişi ile ilgili kurallar bulunduğu gibi; cari işlemler üzerinde kısıtlama getirmeme ve ayırıcı kur politikalarından kaçınma³⁵ gibi uluslararası para hukuku konuları da düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, IMF Andlaşması'nda örgütün görev ve yetkilerinin yanında, üye devletlerin birbirlerine karşı olan hak ve yükümlülüklerine de yer verilmiştir. Dolayısıyla, *IMF Andlaşması*, uluslararası para hukukunun en önemli kaynağını oluşturmaktadır.

³⁰ **Uluslararası Adalet Divanı Statüsü** (Statute of the International Court of Justice) için bkz. <<http://www.icj-cij.org/icjwww/basicdocuments/basictext/basicstatute.htm#TOC>>, B.T: 12.04.2006; Ayrıca bkz. Aslan Gündüz, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler** (İkinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 1994), s.83-95.

³¹ 1969 tarihli Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi için Bkz. <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf> B.T: 18.7.2006. ayrıca bkz. Gündüz, **Op.cit.**, s.104-29.

³² IMF Andlaşması, **Op.cit.**, m. I.

³³ **Ibid.**, m. XII.

³⁴ **Ibid.**, m. III.

³⁵ **Ibid.**, m. VIII.

3.3.2. Örf ve Adet Hukuku

Örf ve âdet hukuku, uluslararası hukuk kişilerinin tutum ve davranışlarıyla oluşturdukları, yazılı olmayan uluslararası hukuk kurallarını ifade etmektedir. Bir örf ve âdet hukuku kuralının varlığından bahsedebilmek için, maddî unsur ve psikolojik unsur denen iki unsurun varlığı gerekmektedir. Örf ve âdet hukukunun maddî unsuru, aynı durumla karşılaşıldığında aynı davranış ve tutumların tekrarlanmasını belirtmektedir. Psikolojik unsur ise, tekrarlanan bu davranışlara uymanın, hukukun bir gereği olarak, zorunlu olduğu yolundaki inancı ifade etmektedir.³⁶

Örf ve âdet hukuku, öncelikle uluslararası ekonomik ilişkilerin kurulmasına yardım etmektedir. Örneğin, “açık denizlerin serbestliği ilkesi” sayesinde, uluslararası ticaret yapılabilmektedir. Uluslararası hukuku genel olarak ilgilendiren bu örf ve âdet hukuku kurallarının yanında, “uluslararası para sistemine karışmama” ve “uluslararası parasal konularda danışma ve işbirliğinin gerekliliği” gibi, doğrudan uluslararası para hukukunu ilgilendiren kurallar da bulunmaktadır.³⁷ Ancak örf ve âdet hukukunda, kambiyo kontrol ve sınırlamalarıyla ilgili özlü bir kural oluşturulamamıştır. Dolayısıyla bir devletin, andlaşmadan kaynaklanan yükümlülükleri bulunmadığı sürece, bu konuları düzenleme konusunda tam bir takdir hakkı bulunmaktadır.³⁸

3.3.3. Hukukun Genel İlkeleri

Hukukun genel ilkeleri, iç hukuk düzenlerinde yer alan ve uluslararası hukuka da uygulanmasında sakınca bulunmayan ilkeleri belirtmektedir.³⁹ Hukukun genel ilkelerinin, uluslararası hukuk kaynağı olarak kabul edilmesindeki neden, hukukta boşluk bulunması durumunda, devletlerin iç hukuklarında kabul edilmiş ilkeleri kıyasen uygulamak yoluyla, hakimin takdir yetkisini sınırlandırmaktır.

Uluslararası para hukuku açısından en bilinen hukuk genel ilkesi, “her devletin kendi parasını belirleme hakkına sahip olması” ilkesidir. Uluslararası Daimî Adalet Divanı, Sırp⁴⁰ ve Brezilya Borçları Davasında⁴¹ her devletin

³⁶ Hüseyin Pazarıcı, **Uluslararası Hukuk** (Ankara: Turhan Kitabevi, 2003), s.104-6.

³⁷ Qureshi, 1999, **Op.cit.**, s.21.

³⁸ Sevin Toluner, “Yabancı Sermaye ve Milletlerarası Hukuk”, **Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları** (İkinci basım. İstanbul: Beta Yayınları, 2004), s.368.

³⁹ Seha L. Meray, **Uluslararası Hukuk ve Örgütler** (İkinci basım. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1979), s.46.

⁴⁰ Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France, Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1929 tarihli kararı. Bkz. PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929, s.45.

kendi parasını belirleme hakkının genel olarak kabul edilen bir ilke olduğunu belirtmiştir.

Bu temel ilkenin yanında, genel olarak uluslararası hukukta kabul edilen ilkeler oldukları için, uluslararası para hukuku açısından da geçerli olan ilkeler bulunmaktadır. Buna en güzel örnek, IMF Andlaşması'nın bağlayıcılığının temelinde "*ahde vefa*" (pacta sunt servanda) ilkesinin bulunmasıdır. Ayrıca, bu Andlaşma'nın uygulanması esnasında "*iyi niyet*" (bona fides) ilkesi gereği hareket edilmelidir. Bunların yanında "*hakkın kötüye kullanılması yasağı*", bu andlaşma açısından da geçerlidir.

3.3.4. Esnek Hukuk Kuralları

"*Esnek hukuk*" (soft law), hukuksal açıdan bağlayıcılığı bulunmayan, ancak tarafların iyiniyet ilkesi gereği uyma ihtiyacı duydukları ve siyasal yaptırımlara sahip olan hukukî metinleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir.⁴²

Esnek hukuk kurallarının belirsizlik; kesin olmama; tavsiye edici ifadelerin kullanılması; bağlayıcı bir metinde, kesin biçimde düzenlenmiş yükümlülüklerin bulunması, fakat bunların istisnalar nedeniyle işlemez hale getirilmesi; esasında katı biçimde yükümlülükler getirmekle birlikte, bağlayıcı olmayan metinlerde düzenlenme gibi özellikleri bulunmaktadır.⁴³

Uluslararası hukukun bağlayıcı kurallarına uyulmadığında, hukukun ihlâli söz konusu olmakta ve dolayısıyla sorumluluk gündeme gelmektedir. Ancak esnek hukuk söz konusu olduğunda, en azından bu kurala uyacağını açıkça ifade eden devletler tarafından, diğer bir devletin de bu kurala uymasının beklenmesi söz konusudur; ancak, uyulmaması durumunda bir yaptırımın uygulanması söz konusu değildir. Bu nedenle, esnek hukuk, bir konuda nasıl davranılacağı hakkında bir çeşit tercihtir.⁴⁴

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde sayılan uluslararası hukukun aslî kaynakları, günümüzün uluslararası ekonomik ilişkilerindeki dinamizmi yakalamakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle devletler, ilişkilerini bağlayıcı niteliği bulunmayan belgelerle düzenlemeyi tercih et-

⁴¹ Case Concerning the Payment in Gold of Brazilian Federal Loans Contracted in France, Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1929 tarihli kararı. Bkz. PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929, s.123.

⁴² Muharrem Gürkaynak, "Ekonomik Hukuk Bağlamında "Esnek Hukuk" Yönelimi", *Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 2005), s.248.

⁴³ Qureshi, 1999, *Op.cit.*, s.23.

⁴⁴ Cynthia Crawford Lichtenstein, "Hard Law v. Soft Law: Unnecessary Dichotomy?", *Int'l L. Vol: 35* (2001), s.1433.

mektedirler. Yani, açık ve kesin biçimde hukuksal hak ve yükümlülükler oluşturan bu kaynakların yanında, tarafların hukuksal olarak bağlanma iradelerinin bulunmadığı, ancak ahlakî ve siyasî açıdan kendilerini bağlı hissettikleri uluslararası kurallar bulunmaktadır. Uluslararası hukukun klâsik kaynaklarının oluşturulmasının zaman alması nedeniyle, esnek hukuka doğru bir yönelim söz konusudur. Özellikle kriz anlarında, hızın önemi daha da artmaktadır.⁴⁵

Esnek hukuk, uluslararası örgütlerin kurucu andlaşmalarında ve bu örgütlerin kararlarında daha sık yer almaktadır. Çünkü örgütlerin, birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip pek çok üyesi bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, güçlü devletlerin iradelerini, daha zayıf durumda olanlara kabul ettirmeleri nedeniyle, esnek hukuktan yana tavır sergilemektedirler.⁴⁶

Esnek hukukun varlığının kabulünün en önemli sonucu, bu kurallarla düzenlenen konuların artık bir devletin yetkisi kapsamında çıkmasıdır.⁴⁷ Yani, bir konuda, esnek hukuk kuralı biçiminde de olsa bir düzenleme yapıldığında, artık hiçbir devlet bu konunun kendi yetkisi dahilinde olduğunu iddia edemeyecektir. Ayrıca, esnek hukuk kurallarının zamanla, bağlayıcı hukuk kurallarına dönüşmesi de söz konusu olabilecektir.

Esnek hukukun sakıncalı yönlerine değinmek gerekirse, bunlardan ilki, bu kuralların açık olmaması nedeniyle sorumluluklardan kaçınmanın mümkün oluşudur. İkinci sakınca, bağlayıcı hukuk kurallarının oluşumunu geciktirmesidir. Diğer bir sakınca, esnek hukuk kurallarında gereğinden fazla serbest ve genel yorumların yapılabilmesi ve dolayısıyla bazı durumlarda yükümlüklerin daha da ağırlaşmasına neden olmasıdır.⁴⁸

Ancak, uluslararası para hukukunda esnek hukuk ile bağlayıcı hukuk arasındaki sınırı tespit etmek her zaman kolay değildir. Çünkü, esasen hukukun bu alanına girmekte olan kimi uygulamalar, uluslararası hukuk bir yana, hukuka herhangi bir göndermede bulunmadan yürütülmektedir.⁴⁹

3.4.Uluslararası Para Hukukunun İlkeleri

Bugün için, IMF çatısı altında düzenlenmiş olan uluslararası para hukukunun çeşitli genel ilkeleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Uluslararası Daimî Adalet Divanı kararlarında da açıkça belirtilen, devletin parası üzerinde

⁴⁵ Gürkaynak, **Op.cit.**, s.242.

⁴⁶ **Ibid.**, s.252-5.

⁴⁷ Qureshi, 1999, **Op.cit.**, s.98.

⁴⁸ **Ibid.**, s.24.

⁴⁹ Lowenfeld, 2002, **Op.cit.**, s.497.

egemen olması ilkesidir. Uluslararası para hukukunda geçerli olan ikinci ilke, nominalizm ilkesidir. Son ilke ise devletlerin, başka devletlerin para sistemlerini koruma yükümlülüğünün bulunmaması ilkesidir.

3.4.1. Her Devletin Parası Üzerinde Egemen Olması

Para, esas itibarıyla iç hukukun bir kurumudur. Her devletin kendi parası üzerinde mutlak hakimiyeti olduğu, uluslararası hukukun en eski genel ilkelerinden biridir. İç hukuk tarafından verilen bu yetki, diğer devletlerin uygulanmasına kural olarak itiraz edemeyecekleri uluslararası bir yetkiye karşılık gelmektedir.⁵⁰ Uluslararası Daimî Adalet Divanı, *Sırp ve Brezilya Borçları Davası*'nda⁵¹ her devletin kendi parasını belirleme hakkının genel olarak kabul edilen bir ilke olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda, uluslararası hukuka göre bir devlet kurulduğu andan itibaren parası üzerinde tek elci bir yetkiye sahip olmaktadır. Bir devletin para biriminin belirlenmesi, para biriminin küsur ve katlarının tanımı, kâğıt ve madenî paraların şekilleri, paranın şeklinin değiştirilmesi ve basılması, paranın devalüe veya revalüe edilmesi, paranın yabancı paralar karşısında değerinin belirlenmesi, paranın isminin ve nominal değerinin⁵² değiştirilmesi, değişiklik durumunda eski ve yeni paralar arasındaki ilişki, madenî paraların kabul hadleri, parasının yurtdışına çıkarılmasının sınırlaması ve paranın tedavülden kaldırılması gibi tüm konular o devletin yetkisi kapsamındadır.⁵³

Bu ilkeyle ilgili olarak üzerinde durulması gereken konu, andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerdir. Bu yetkinin kullanılabilmesi için, o devletin andlaşmadan kaynaklanan bazı yükümlülüklerinin bulunmaması gerekmektedir.⁵⁴ Ancak günümüzde IMF'ye üye olan devletlerin sayısı 185'i bulduğuna göre,⁵⁵ bu örgütün kuralları neredeyse bütün dünyayı etkilemektedir. Dolayısıyla devletler, ancak IMF Andlaşması'na uygun düzenlemelerde bulunabilmektedir.

Her devletin parası üzerinde egemen olma ilkesinin istisnası ise, hakkın kötüye kullanılması durumudur. Eğer bir devlet, parası üzerindeki haklarını yabancılara zarar verme maksadıyla kullanırsa, bu uluslararası hukukun

⁵⁰ F. A. Mann, "Money in Public International Law", *The British Yearbook of International Law*, 1949, s.259; Pazarcı, *Op.cit.*, s.329.

⁵¹ Bkz. *supra*, dn 40-1.

⁵² Paranın nominal değeri, üzerinde yazılı olan değerdir.

⁵³ Turhan, *Op.cit.*, s.13-4.

⁵⁴ Mann, 1949, *Op.cit.*, s.259-60; Turhan, *Op.cit.*, s.22.

⁵⁵ Üyeler için bkz. **IMF Üyelerinin Kotaları, Oy Güçleri ve IMF Güvernörler Kurulu**, <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm>>, B.T: 04.07.2007.

ihlâli olacaktır. Örneğin, 1921-1923 yılları arasında Alman Hükümeti'nin, dış borçlarını azaltmak maksadıyla enflasyonu körüklediği iddia edilmiştir. Eğer bu iddialar kanıtlanabilmiş olsaydı, bu durumda uluslararası hukuk ihlâl edilmiş sayılabilecekti.⁵⁶

3.4.2. Nominalizm (İtibarî Değer) İlkesi

Para hukukunda geçerli olan ikinci ilke, nominalizm (itibarî değer) ilkesidir. Bu ilke, hem iç hukuk, hem de uluslararası hukuk açısından geçerli olan bir ilkedir. Buna göre 1.000 YTL borçtan söz edildiğinde, YTL kavramı Türk hukukuna göre belirlenecek ve buna göre ödeme yapılarak borçtan kurtulmak mümkün olacaktır. Bu ilke gereği, paranın değerinde kayıplar olsa bile, o devletin uluslararası alanda sorumlu tutulması söz konusu değildir.⁵⁷

Paranın değeri, basıldığı kâğıt veya metalin değeriyle belirlenmediği gibi; paranın alım gücünde veya döviz kurlarında meydana gelen değişimler de, aksine bir kayıt bulunmadığı sürece, para ile ifade edilen yükümlülüklerde bir değişime neden olmamaktadır.⁵⁸

3.4.3. Bir Devletin Diğer Devletlerin Para Sistemlerini Koruma Yükümlülüğünün Bulunmaması

Uluslararası hukuka göre, bir devletin diğer devletlerin para sistemlerini koruma gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yani bir devletin, diğer devletlerin para sistemlerini korumak maksadıyla özel tedbirler alması gerekmemektedir. Ancak bu kuralın da istisnaları bulunmaktadır. İlk olarak her devlet, başka bir devletin parasıyla ilgili kalpazanlık yapılmasını önlemek ve bunu yapanları cezalandırmak durumundadır. Kalpazanlıkla mücadelenin her devletin görevi olduğu ilkesi, uluslararası hukukta yerleşmiş bir kuraldır. Milletler Cemiyeti döneminde, 1929 yılında kabul edilmiş bulunan *Para Sahteciliğinin Önlenmesi Hakkındaki Sözleşme*'ye pek çok devlet taraftır. Bu Sözleşme, uluslararası hukukun bu konudaki ilkelerini geniş biçimde saptamıştır ve devletlerin çoğu bu Sözleşme'nin gereklerini yerine getirmektedir.⁵⁹

Bu konuyla ilgili olarak akla gelebilecek bir konu da, savaş durumunda düşman devletin para sistemini çökertmek amacıyla sahtecilik yapılması durumudur. Böyle birkaç küçük olayla karşılaşmış olsa da, bunlar yeterin-

⁵⁶ Mann, 1949, *Op.cit.*, s.262-3.

⁵⁷ *Ibid.*, s.260-1.

⁵⁸ F.A. Mann, *The Legal Aspect of Money* (Beşinci basım. New York: Oxford University Press, 1992), s.86-7.

⁵⁹ Mann, 1949, *Op.cit.*, s.271-2.

ce dikkat çekmemiş ve dolayısıyla bu konuda bir kural oluşturulamamıştır.⁶⁰

Diğer taraftan, işgal durumuyla ilgili olarak daha açık bir kural bulunmaktadır. Buna göre işgalci devletin işgal edilen ülkenin döviz ve kambiyo işlemlerini düzenleyebileceği kabul edilmektedir.⁶¹ Bu kapsamda işgalci devlet, işgal ettiği ülkede eski para birimini kullanmaya devam edebilir, kendi parasını kullanmaya başlayabilir veya yeni bir para birimi oluşturabilir. Bu seçeneklerin hepsi hukuka uygundur.⁶² İşgal edilen ülkenin parasının kullanılmasına devam edilmesi durumunda, bu paranın değişim oranlarını belirleyecek olan, işgal edendir.⁶³ Bu kural gereği, işgalci bir devletin, işgal ettiği ülkenin para sistemini korumak gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Devletin, diğer devletlerin para sistemlerini koruma yükümlülüğü bulunmaması ilkesinin ikinci istisnası ise, devletin andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükleridir. Taraf oldukları andlaşmalar nedeniyle devletler artık, diğer devletler tarafından kabul ettirilen kambiyo kısıtlamalarını uygulamak durumunda kalabilmektedir.⁶⁴

Sonuç

Uluslararası para hukukunu anlayabilmek için, öncelikle paranın ne olduğuna bakmak gerekmektedir. Ekonomistlere göre para, mal ve hizmetler açısından, bir değişim, değer ölçüsü ve birikim aracıdır. Hukukçular ise, esas itibarıyla bu tanımı kabul etmekte, fakat yeterli görmemektedirler. Hukukçular, bir nesnenin para olarak kabul edilebilmesi için bunun, devlet veya devlet tarafından yetkili kılınan organlar tarafından tedavüle çıkarılmasını ve tedavülde bulunduğu ülkede zorunlu ödeme aracı olmasını da aramaktadırlar.

Günümüzde hiçbir toplumun kendi kendine yetmesi ve kapılarını dünyaya kapatması söz konusu değildir. Bütün devletler, birbirleriyle ekonomik ilişkiler içine girmek zorundadır ve bu uluslararası ekonomik ilişkilerin düzenli biçimde yürümesi de, uluslararası para sisteminin düzenli işlemesine bağ-

⁶⁰ *Ibid.*, s.272.

⁶¹ Ancak bu kural, para hukuku kaynaklarından değil, 1907 La Haye IV. Kara Savaşı Kuralları Sözleşmesinin Eki Olan Yönetmeliğin 43. maddesinden kaynaklanan bir kuraldır. Bu maddeye göre: "...işgalci... kamu düzenini ve yaşamını olabildiğince sağlamak ve sürdürmek amacıyla kendisine bağlı olan tüm önlemleri alabilir." Pazarcı, *Op.cit.*, s.558-9; Ayşe Nur Tütüncü, *İnsancıl Hukuka Giriş* (İstanbul: Beta Yayınları, 2006), s.140.

⁶² Mann, 1949, *Op.cit.*, s.272.

⁶³ Tütüncü, *Op.cit.*, s.148.

⁶⁴ Mann, 1949, *Op.cit.*, s.271.

lıdır. Uluslararası para sistemi, ulusal paraların birbirlerine çevrilmesini ve böylece uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan kurallar, işlemler, uygulamalar ve kurumlar bütünüdür.

Uluslararası para hukuku, IMF'nin kurulmasıyla gündeme gelen bir hukuk dalıdır. Hiç şüphesiz, uluslararası para hukuku konusunda faaliyet gösteren tek örgüt, IMF değildir. Ancak, bu hukukun merkezinde bu örgüt bulunmaktadır. IMF'nin kuruluşundan önce, uluslararası para hukuku hakkında hiçbir hukukî çalışma yapılmamış ve para hukuku konusundaki ender andlaşmalar, kanunlar ihtilâfî kuralları çerçevesinde incelenmiştir. Ancak IMF'nin doğuşuyla birlikte, yeni bir hukuk dalı olarak, uluslararası para hukuku da doğmuştur.

Uluslararası hukukun bir dalı olması nedeniyle; andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleri gibi uluslararası hukuk kaynakları, uluslararası para hukukunun da kaynaklarını oluşturmaktadır. Ancak uluslararası para hukukunun ayırt edici özelliği, esnek hukuk kurallarına da sahip olmasıdır. Esnek hukuk, hukukî açıdan bağlayıcı olmayan, ancak tarafların, iyiniyet ilkesi gereği uydukları ve siyasî yaptırımları bulunan metinleri kapsamaktadır. Esnek hukuka ihtiyaç duyulmasındaki neden, uluslararası hukukun klâsik kaynaklarının, çağın hızına ayak uyduramamasıdır. Esnek hukukun kabulünün sonucu ise, bu kurallarla düzenlenen konuların, devletlerin yetkisinden çıkması ve uluslararası bir nitelik kazanmasıdır.

Uluslararası para hukukunda kabul edilen ilkeler ise, her devletin parası üzerinde egemen olması ilkesi, nominalizm ilkesi ve diğer devletlerin para sistemlerini koruma yükümlülüğünün bulunmaması ilkesidir. Ancak nominalizm dışındaki ilkelerin ortak istisnası, andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlâl edilmemesidir.